

Enkele wetenswaardigheden over de magistraatsbestelling in de stad Borculo , 1679-1778

Bennie te Vaarwerk

In het archief van de Nassause Domeinraad berusten enkele bronnen die wat meer inzicht geven in de procedure van de jaarlijkse keur van het Borculose stadsbestuur.¹ Tot en met 1778 vonden die plaats op de eerste zondag na Driekoningen (Trium Regum, 6 januari), maar de nieuwe heer van Borculo, Prins Willem V besloot op 1 maart 1778 op voorstel van de drost de stadskeur te verplaatsen naar de eerste woensdag in april. De 'bestelling' of benoeming was een eenzijdige gebeurtenis. Hij geschiedde door de heer van Borculo was. Die bepaalde op zijn Hof (of na 1778 in Den Haag) wie mocht blijven of wie nieuw aantrad. De eenzijdige aanstelling betrof de vier burgemeesters, de stadsrentmeester, de kerkmeesters en de provisoren van de stad. De benoeming van de vier burgemeesters was van extra belang, omdat zij in die functie ook schepenen van het landgericht waren, dat recht sprak over de gehele heerlijkheid. Twee van de vier burgemeesters vormden samen met de door de heer benoemde richter het stadsgericht.

Om burgemeester te kunnen worden, moest de kandidaat in ieder geval burger van Borculo zijn. Zo werd op 9 januari 1681 Israël Wigincx in die functie benoemd, maar hij moest eerst zijn burgerreeds afleggen en het burgerrecht voldoen, voordat hij de burgemeesterseed kon afleggen in handen van de drost. Bij de benoemingen werd soms een voorbehoud gemaakt, zoals in het geval van burgemeester Zeino Meilincx, tegen wie in 1679 een strafrechtelijk onderzoek liep.

Volgens artikel 21 van het in 1590 opnieuw vastgelegde stadsrecht, was de benoeming geen vrijblijvende zaak: wie zijn benoeming weigerde moest een boete van anderhalve oude schild betalen. De stadskeur was ook de gelegenheid bij uitstek voor de heer om zijn ergernissen te uiten en aan te sturen op beter bestuur. In 1678 gaf graaf Otto van Limburg Stirum, de drost mee:

'Den drost sal an die burgemeesteren in 't serieuste anseggen dat sullen besorgen op haer Raedthuys te hebben goetd gewichte ende maete om daermede die defecten te corrigeren die in die winckels souden mogen ontstaen, als mede besorgen dat die poorten der stadt op een behoorlijke wise worde geslooten ende geopent ende dat die straten ende bruggen der stadt worden gerepareert bij poene van verlies van haere privilegien. Actum Borkelo den 13 January 1678. [w.g.] Otto GrLuB.'²

Zijn zoon, graaf Frederick Willem gelastte de drost op 19 december 1685:

'Vorder wordt den drost gelast alle de voorgaende ordres so van ons H. vaeder l.m.³ en de onse omtrent het repareren van straeten, mestvaelten, sluyten der poorten en voornaementlijck die vergaederinge des gericht in de herberghen, als alle andre ordres, streelende tot maintainue van politie⁴ en stadt en onser gerechtigheden te renoveren en de aengestelde magistraeten wel ernstelick aenmaenen, dat een ieder sijn functie en dienst met getrouwicheit warneemen en voor all eendracht onder malcanderen onderhouden.'⁵

Wat niet verhinderde dat de verhoudingen tussen stadsheer en stadsbestuur in die jaren goed geweest moeten zijn. Het werd zelfs gevraagd om peet te staan over de op 25 april 1686 geboren

¹ Nationaal Archief, *Archief Nassause Domeinraad* (oud: NDR-Vervolg inv.nr 1541.3)

² Idem.

³ Lof[fe]lijke memorie

⁴ Handhaving van het bestuur

⁵ ECAL, *OA Borculo*, inv.nr. 11.

graaf Albert Dominicus van Limburg Stirum. Dat was de stad wel een duur geschenk waard. De magistraat besloot op 11 november de jonge graaf 'te verehren tot een gedachtenis [met] een silveren lampet met lampetschotel, gelijk dan oock geschiet, sijnde door den tiddelicken stadrentmr. Peter Spancke te maeken bestelt bij mr. Loesinck tot Zutphen met voorscreven jongen heeren graeven nahmen circumscriptie ende des stadtwapen onder beyde het lampet ende schotel'. Het geschenk kostte de stad maar liefst 353 gulden en 17½ stuiver. Op 24 december 1686 werd het doopgeschenk door de gezamenlijke burgemeesters en de rentmeester afgeleverd op 't Hof.⁶

Eibergen, 5 september 2015.

Bronnen

1. *Besluit van de heer van Borculo om de jaarlijkse verkiezing van de magistraat der stad Borculo voortaan plaats te laten vinden op de 1e woensdag van april i.p.v. de eerste zondag na Driekoningen, 1.3.1778.*

Wij Willem bij de gratie Gods, Prince van Orange en Nassau, etc., etc., etc., doen hiermeede te weten, dat wij op het voorstel van den drossard onser Heerlijkheid, nevens de burgemeesteren, den stadsrentmeester, de kerkmeesteren, de armprovisoren onser stad Borculo, hebben goedgevonden den de tot hier aan toe gewone dagh tot de keur of wel der aanstellinge van gemelte borgermeesteren, rentmeester, kerkmeesteren en provisoren, sijnde jaarlijks bepaald geweest op de eerste zondag na Dry Koningen, voortaan te verleggen en van nu af aan te fixeren op de eerste woensdag in de maand april van ieder jaar, latende mitsdien een ieder die sulx aangaat, sig daarna te reguleeren. Actum op ons Hoff in 's Gravenhage, den 6de maart 1778.

W. Pr. v. Orange.

Ter ordonnantie van Zijne Hoogheid,
[w.g.] A. Ardesch

-
2. *Magistraatsverkiezing 7-1-1770*

Wij Georg Detlof, des H.R. Rijksgrave van Fleming, heere der stadt ende heerlijkheid Borculo, etc., etc., etc., autoriseren mits desen onsen drost om de tijdtlijken burgemeesteren der stadt Borculo, mitsgaders stadtsrentmeester, kerkemeesteren en provisoren in onsen naemen te bedanken en van hun eed t'ontslaan, en wederom nae oude gewoonte in de eed te nemen en aen te stellen:

tot burgermeesteren: Frederic Elberus, Frederic Ernst Spanker, Hendrik ter Mathe, mr. Gerrit ter Meulen

Stadtsrentmeester: Jan Prior

⁶ ECAL, OA Borculo, inv.nr. 1, blz. 126.

Kerkemeesteren: Lambertus van Dulmen, Jochem Cobus

Provisoren: Willem Vunderink, Derk de Groen

Aldus gedaan op onsen Hogen Huyse Borculo, den 7^{den} januarii 1770,
[w.g.] G.A. van Schleussing als volmagtiger.

3. *Magistraatsverkiezing 8-1-1769*

Wij Georg Detlof, des H.R. Rijksgrave van Fleming, heere der stadt ende heerlijkheid Borculo etc., etc., etc., autoriseren mits desen onsen drost om de tijdtlijken burgermeesteren der stadt Borculo, mitsgaders stadtsrentmeester, kerkenmeesteren en provisoren in onsen namen te bedanken en van hun eed t'ontslaan, en wederom na oude gewoonte in eed te nemen en aen te stellen tot:

Burgermeesteren: Frederic Elberus, Fredric Ernst Spanker, Hendrik ter Mathe, mr.
Gerrit ter Meulen

Stadtsrentmeester: Jan Prior

Kerkenmeesteren: Lambertus van Dulmen, Jochem Cobus

Provisoren: Willem Vunderink, Derk de Groen

Aldus gedaan op onsen Hogen Huyse Borculo, den 8sten januarii 1769,
[w.g.] G.A. v. Schleussing als volmagtiger.

4. *Magistraatsverkiezing, 10-1-1768*

Wij Georg Detlof des H.R. Rijksgrave van Fleming, heere der stadt ende heerlijkheid Borculo, etc., etc., etc., autoriseren mits desen onsen drost om de tijdtlijke burgermeesteren der stad Borculo, mitsgaders stadtsrentmeester, kerkenmeesteren en provisoren in onsen namen te bedanken en van hun eed t'ontslaan, en wederom na oude gewoonte in eed te nemen en aan te stellen, tot:

Burgermeesteren: Frederic Elberus, Frederic Ernst Spanker, Hendrik ter Mathe, Mr. Gerrit ter Meulen

Stadtsrentmeester: Hendrik ter Harkel

Kerkenmeesteren: Lambertus van Dulmen, Jan Prior

Provisoren: Willem Vunderink, Derk de Groen

Aldus gedaan op onsen Hogen Huyse Borculo, den 10^{den} januarii 1768,
[w.g.] G.A. v. Schleussing als volmagtiger

5. *Magistraatsverkiezing, 10-1-1762*

Wij Georg Detlof, des H.R. Rijksgrave van Fleming, heere der stadt ende heerlijkheit Borculo, etc., etc., etc., autoriseren mits desen onsen drost, den heer doct. Schomaker om de tijdtlijken burgermeesteren der stadt Borculo mitsgaders stadsrentmeester, kerkenmeesteren en provisoren in onsen namen te bedanken en van hun eed t'ontslaen, en wederom nae oude gewoonte in eed te nemen en aen te stellen tot:

Burgermeesteren: Frederic Elberus, Frederic Ernst Spanker, Hendrik ter Mathe, mr. Gerrit ter Meulen

Stadsrentmeester: Hendrik ten Harkel

Kerkenmeesteren: Peter ter Meulen, Lambertus van Dulmen

Provisoren: Willem Vunderink, Derk de Groen

Aldus gedaan op onsen Hogen Huyse Borculo, den 10^{den} januarii 1762,
[w.g.] G.A. v. Schleussing als volmagtiger.

6. *Magistraatsverkiezing stad Borculo, onbekend jaar.*

Uit den aam en van wegen zijn hooggr. ex^{cie} den heere grave van Fleming, als heer deser stad en heerlijkheid, vind ik mij als drost gelast, om na ouder gewoonte op huden de keur van borgemeesteren, stadsrentmr., kerkmeesteren en provisoren deeser stad te doen, ten dien eynde worden de tijdelijke borgemeesteren, stadsrentmeester, kerkmeesteren en provisoren wegens hure vorige bedieninge bedankt en van haren eed ontslagen, en op nader order wederom in plaatse van vorige borgemeesteren aangesteld en genomineert:

Tot borgemeesteren: Frederic Elberus, Frederic Ernst Spanker, Hendrik ter Maet, mr. Gerh. ter Meulen

Stadrentmeester: Jan Prior

Kerkmeesteren: Lambertus van Dulmen, Jochem Cobus

Provisoren: Willem Vunderink, Derk Groen

Ingevolge van voorz. ordre en keur kunnen de geëligeerde personen zig begeven op 't Raadhuis en affleggen huren eed nae ouder gewoonte

Formulier van eedt:

Wij zweeren eene eed tot God Almagtig, dat wij sijn hooggraaffelijke excellentie Van Fleming, als heer dezer stad en heerlijkheid zullen houw en getrouw zijn, en dat wij dezer stadsregten en privilegien zullen maintainieren en handhaven, als mede dat wij ons in onse respectieve bedieningen behoorlijk en getrouwelijk van onsen pligt zullen quiten.

Zo waar helpe ons God Almachtig.

7. *Magistraatsverkiezing, 1679.*

Ceur van den 12 jann. 1679

Also sijn hooggraeffl. excell. Otto graeff tho Limborgh en Bronckhorst, als heer tho Borculoe, mij ordre gegeven hefft om nae ouder gewoonte op huden, sijnde den eersten sondach nae Drie Koninghen, die keur van die borgemeysters, stadtrentmeyster, kerkmeysters en provisoren deser stadt te doen, soo hebbe ick van hooggemelte graeffl. excell. ordre ontfanghen om voor eerst die tijtlijcke borgemeysters, stadtrentmr., kerkmeysters en provisoren wegens haere vorighe bedieninghe te bedancken en van haeren eedt te ontslaen, doende sulx bij desen, en op naardre ordre wederom in plaetse van vorige borgemeysters aen te stellen en nominieren, als volgett:

Zeino Meilinck,

N.B.: mits dat sich hebbe te purgeren binnen 14 daeghen vant gene den fiscael hefft tegens hem in te brengen aengaende die ontfremdinge van enigh holt, waer over hij mit vrouw Sels hefft gecomponiert. Bij manquement van purghe sall Johan Muller junior in sijn plaetse gestelt worden; Johan Haselbrock, Winolt Broecker, Peter Spancke.

Tot stadtrentmeister: Berent Ommegrout [?]

Tot kerkmeysters: Willem Avinck, Johan Telman.

Tot provisor: Johan Muller, maer indyn borgemeyster wordt, sall Lambert Broecker in sijn plaetse gestelt worden; mr. Daniel Hilverdinck.

Ingevolgh van voorss. ordre en keur kunnen die geëligeerde persoenen sich begeven op het raedthuis en afleggen haeren eedt nae olde gewoonte.